

Synpunkter: Tillståndsansökan Sibelco Baskarpsand

Sibelco har ansökt hos Mark- och miljödomstolen om tillstånd till täktverksamhet för utvinning av sand upp till 1 miljon ton per år.

Vätternvårdsförbundet har getts möjlighet att lämna synpunkter på ansökan.

Synpunkter

Den planerade täkten ligger inom eller påverkar potentiellt flera riksintressen samt ett Natura2000-område

Vättern, Sveriges andra största sjö, hyser stora naturvärden och utgör en viktig dricksvattentäkt som försörjer 440 000 människor.

Vättern är Natura 2000 område, med naturtyperna ävjestrandssjöar (kod 3130) och kransalgssjöar (kod 3140), det vill säga näringsfattiga sjöar med klart vatten och rik undervattensvegetation.

Hela Vättern är riksintresse för naturvård, rörligt friluftsliv och yrkesfiske, och utpekad som nationellt särskilt värdefullt vatten för fiske och natur.

Vattendragen Gagnån och Svedån är utpekade som nationellt särskilt värdefulla vatten och ligger inom ett riksintresse för naturvård (Västra Vätterstranden och Hökensås). Båda utgör viktiga lek- och uppväxtområden för Vätternlevande fiskar (öring, harr och flodnejonöga, som även är typiska arter för naturtypen (1)). Även vattendragen ingår i riksintresset för det rörliga friluftslivet – ”Vättern med öar och strandområden”.

Kortare tidsbegränsning av tillståndet

Bolaget ansöker om ett tillstånd i 30 år. Tillståndstiden bör dock begränsas ytterligare, till exempel till 10 eller 15 år, så att verksamheten kan omprövas inom en lämplig tidsram när teknikutvecklingen har fortskridit eller ny kunskap tillkommit. En kortare tillståndstid medför också att brytningsområdet kan minskas (se även nästa punkt).

Då naturgrus är en ändlig resurs ska naturgrus endast användas för ändamål där ersättningsprodukter saknas. Teknikutvecklingen fortskrider och kan tänkas möjliggöra användning av ersättningsprodukter till naturgrus för flera ändamål i framtiden.

Lämna större avstånd till Vätterns strand och vattendragen

Bolaget förslår ett säkerhetsavstånd på 50 m båda till Vättern och till vattendragen.

För att säkerställa att verksamheten inte har en negativ effekt på natur- och friluftslivsvärden i området – både Vättern och vattendragen – bör avståndet till Vättern och vattendragen utökas. Det är här lämpligt att utgå från strandskyddet: 300 m från Vättern och 100 m på var sin sida från Svedån och Gangnån, dessutom bör hänsyn tas till raviner och ett säkerhetsavstånd lämnas till ravinkanten.

Genom ett större avstånd kan negativa effekter som igenslamning, störning och påverkan på landskapsbilden minimeras, samtidigt som tillgänglighet för människor och djur säkerställs.

Utsläpp av suspenderade ämnen

Bolaget ansöker om tillstånd att släppa ut maximalt 150 ton suspenderade ämnen per månad (villkor 10). Enligt underlaget utgör det ingen förändring mot dagens förhållanden.

Bolaget bör fortsätta sträva efter att minska sina utsläpp. Dessutom bör analysmetoden för suspenderade ämnen definieras, lämpligen i kontrollprogrammet.

Natura2000-värden att bevara i Vättern är i princip klart vatten med stort siktdjup. Grumlade verksamheter pekas ut som hot som kan påverka bevarandetillståndet negativt genom ett försämrat ljus klimat (1). Dessutom förstör igenslamning habitat för flera N2000-arter.

Från verksamhetsområdet kan en tydlig plym av suspenderade ämnen ut i Vättern noteras. Oavsett finns det idag inga data som påvisar negativa effekter av utsläppen på Vätterns ekosystem, och de specifika värden inom N2000 – utöver eventuellt mycket lokalt och avgränsat -.

Tillstånd för vattenuttag från Vättern

Bolaget ansöker om tillstånd till vattenuttag på 650 m³/h (yrkande e) i ansökan till Mark- och miljödomstolen. Tillståndet bör även utformas som en volymbegränsning per år (m³ per år). Underlaget (komplettering, aktbilaga 43) är inte tydligt: Det anges ett uttag på 312 000 m³ per år, samtidigt som uttaget vid en pumptid på 480h per månad skulle uppgå till 3,7 miljoner m³ per år (som skulle motsvara ca 15% av uttaget från alla kommunala vattenverk) (2).

Undersökning av påverkan på naturvärden

Bolaget bör följa upp och redovisa sin verksamhets påverkan på naturvärden i Vättern och vattendragen (främst Gagnån och Svedån). Utöver vattenkemiska undersökningar bör biologiska moment ingå som är känsliga för igenslamning och/eller ett försämrat ljusklimat, förslagsvis:

- Provfiske i Vättern
- Inventering av makrofyter i Vättern
- Inventering av litoralbottenfauna i Vättern
- Elfiske i Gagnån och Svedån

Dessutom bör storlek och lokalisering av plymen undersökas, till exempel genom drönarbilder, för att kunna bedöma var suspenderat material från verksamheten sedimenterar ut och undersöka om det leder till igenslamning.

Friederike Ermold
Sakkunnig vatten
Vätternvårdsförbundet

Malin Setzer
Sakkunnig fisk och fiske
Vätternvårdsförbundet

REFERENSER

- (1) Lindell, M. 2018. Bevarandeplan Natura 2000 Vättern. Vätternvårdsförbundets rapport 129
- (2) Lindell, M. 2015. Vattenvårdsplan Vättern. Vätternvårdsförbundets rapport 122